

A mezőgazdaság helyzete Zsombón falugazdász szemmel

(falugazdász tájékoztató 2024)

Tisztelt Képviselő-testület!

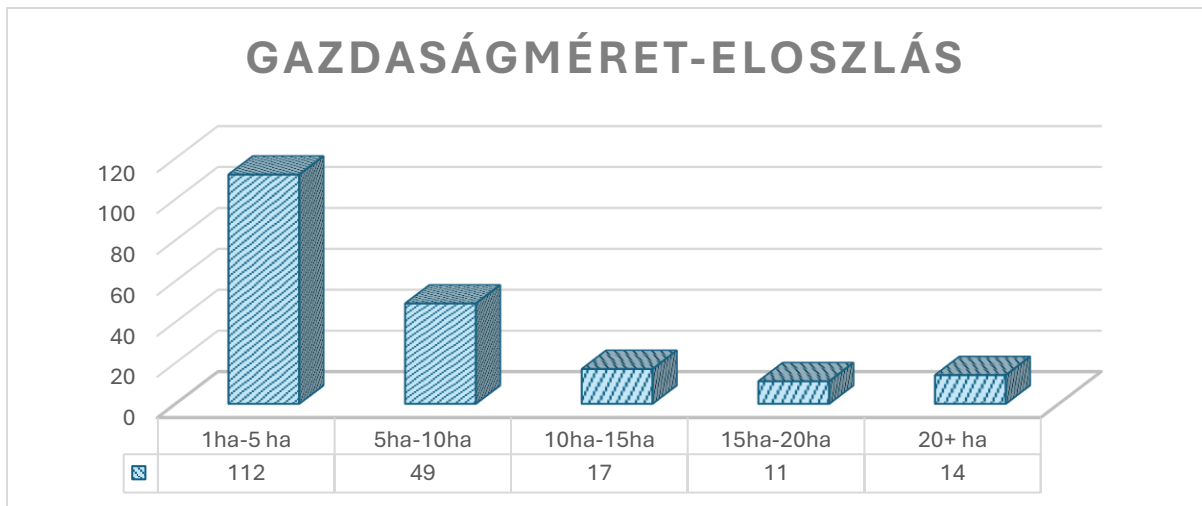
Köszönöm a lehetőséget, hogy felvázolhatom a mezőgazdasági állapotokat Zsombón.

Fontos leszögezni, hogy beszámolómat az általam ismert Egységes Kérelem adatai alapján tudom kidolgozni. Mindenki által ismert tény, hogy az Egységes Kérelem beadását nem kötelező a területileg illetékes falugazdásznál beadni. Számos lehetőség áll rendelkezésre kérelmünk beadására: másik településen dolgozó kollégánál is lehet ügyet intézni, szaktanácsadó által is lehet kérelmet beadni, illetve a gazdálkodó intézheti saját ügyfélkapuján is.

Az elmúlt év rendhagyó volt a gazdálkodók életében a Területalapú támogatás változásainak, a falugazdász-hálózat tanácsadóvá válásának szempontjából, a zsombói gazdáknak pedig ez a tény hatványozódott a falugazdászváltás hatásai miatt. Gyuris Ferenc Tibor kollégám 15 éves munkásságában a termelőkkel kialakított bizalmi viszonyt nem lehet megugrani egy év alatt. A település sajátosságai ismertek a körzetben: a kis létszámú gazdálkodói kör ellenére változatos tennivaló bőven akad a mezőgazdasági tevékenység adminisztrációját tekintve. A gazdálkodók kezdeti pozitív hozzáállása a váltáshoz az idő előrehaladtával sem okozott csalódást. Egészségügyi okok miatt a beadási időszak végét Gyuris Ferenc kollégám fejezte be itt Zsombón, így én 203 kérelem beadásában tudtam a zsombói termelői közösség segítségére lenni.

Az őstermelői nyilvántartásunk szerint 2024. augusztusában 504 zsombói lakcímmel rendelkező ügyfél volt őstermelőként regisztrálva a rendszerben. Ez az adat eltér attól a számtól, ami megmutatja nekünk, ki foglalkozik a mezőgazdasággal intenzíven. Intenzív gazdálkodás alatt azt értem, akinek meghatározó bevétele származik a tevékenységéből. Sajnos mára már az Egységes kérelem beadásának számai sem tükrözik ezt a számot, hiszen a megnövekedett kötelezettségek és adminisztratív munka miatt sokan választják a kérelem beadásának mellőzését. Emellett tudni kell azt is, hogy területalapú támogatást csak és kizárólag azon gazdálkodók vehetnek igénybe, akiknek területméretük eléri a meghatározott minimum 1 hektárt. Sok számócatermesztő viszont nem tud eleget tenni ennek az előírásnak, így ők nem jogosultak területalapú támogatás igénylésére.

Zsombó térségére többnyire az elaprózódott gazdaságok a jellemzőek. Ezt jól mutatja a következő táblázat is, amelyben csak a zsombói beadásaim adták a diagram alapját.

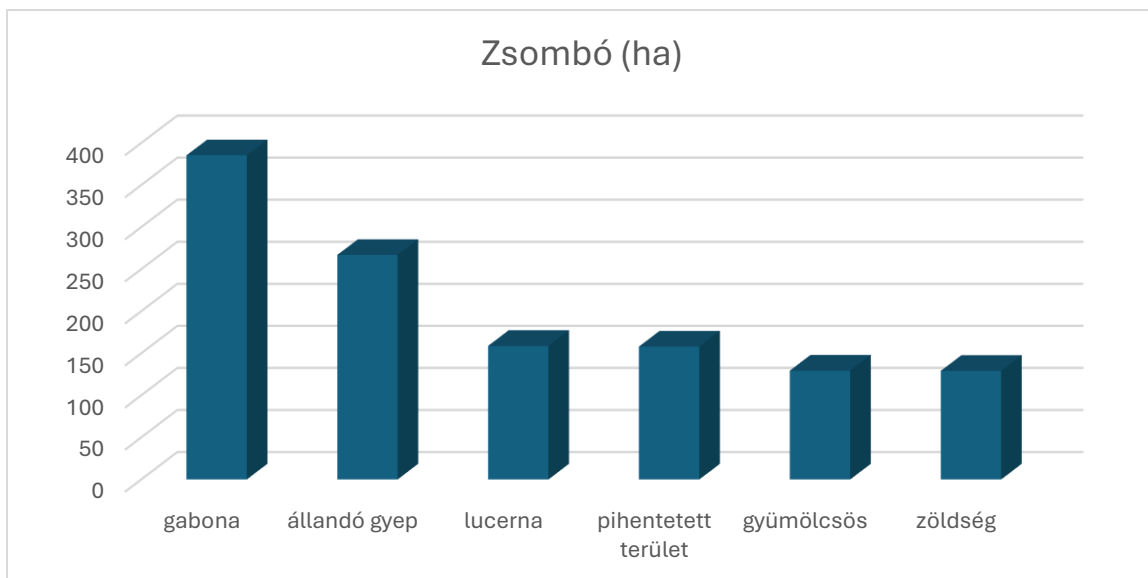

1. diagram, saját adatok, 2024

A 203 helyi gazdaság 55%-a gazdálkodik 5 hektár alatti, 24% 5 és 10 hektár közötti, 8,3 % 10 és 15 hektár közötti. 5,4 % 15-20 hektár közötti, valamint 6,8% 20 hektár feletti területen. Ezek a gazdaságméretetek nem bírnak kisebb jelentőséggel, mint a kötött talajon gazdálkodók 100 hektáros üzemméretei. A zöldség- és gyümölcsstermesztés intenzív mivolta sem követeli meg a hatalmas területeket. Amint láthatjuk a gazdálkodók több, mint fele mindössze pár hektáron tevékenykedik, de azt olyan intenzitással teszi, hogy sokan nem hisznek a fülüknek, amikor megtudják, hogy nem csak másodvetés létezik nálunk, hanem harmad-, akár negyedvetés is.

Korosztályt tekintve ezen a településen sem más a helyzet, mint hazánk egész területén. A mezőgazdaság, mint hivatás előregedőben van, bár a folyamatosan megjelenő pályázatok felkeltik a fiatalok érdeklődését. Idén 10 körüli főnek volt lehetőségem segítséget nyújtani, hogy mezőgazdasági végzettséget szerezzenek, így a földműves nyilvántartásba bekerülve, termőföldet vásárolhassanak vagy használhassák örökölt területeiket. Zsombóra frissen költözött fiatalok is jelentkeztek páran, akik szeretnék megtanulni a gazdálkodás rejtelmét.

Az Egységes kérelem beadásai alapján készítettem el a következő táblázatot is, amely megmutatja a vetéseloszlást. Ezen táblázat alapja nem az általam beadott kérelmek voltak, hanem központi adatbázisból Zsombó közigazgatási területén beadott parcellák. Magyarországon 2024-ben majdnem 5 millió hektárnyi területre érkezett területalapú támogatási igény. Zsombóra vetítve ez az adat 1452,4 hektár. A 2. diagramban szereplő növénycsoportokat a térségre leginkább jellemző növények alkotják.

2. diagram, központi adatok, 2024

A diagramon láthatjuk, hogy a legnagyobb területen gabonát termesztenek, ez **385,3** hektárt jelent. Ezek a gabonák a rozs, tritikálé, árpa, búza és a zab – gyakorisági sorrendben. Homokon való termesztés miatt, az őszi vetésű gabonák a jellemzőbbek. A térség gyepterülete több, mint **260** hektáron terül el, amely nem tartalmazza az ideiglenes gyepeket, amely további **35** hektárral bővíti az adatot. Lucerna közel **160** hektár található a településen, pihentetett terület pedig **158** hektáron, ami a helyi beadások 10%-át teszik ki. Ez az arány jellemzi az országos beadásokat is. Gyümölcsös közel **130** hektáron terül el, ebben a szamóca is benne van, ami bár évente/kétévente kerül telepítésre, ültetvényként kell szerepeltetni. Zöldségek csoportban is **130** hektár gyűlt össze az alábbi, térségre leginkább jellemző kultúrákból. Kukoricából csupán **45** hektár található a településen.

	Zsombó (ha)
burgonya	45,5
sárgarépa	38,3
zeller	10,1
petrezselyem gyökér	7,2
cékla	5,2
fejes káposzta	5,2

1. táblázat, központi adatok, 2024

Az agrártámogatások tekintetében folyamatosan bővülő repertoár áll rendelkezésre a „zöld gazdálkodás” megvalósításához. Az Európai Unió szüntelen arra próbálja sarkallni a gazdákat, hogy a kizsigerezés helyett az ökoszisztéma védelmét is szem előtt tartás. Ennek érdekében különböző pályázatokat és támogatásokat indít, hogy motiválni tudja a termelőket. Ilyen pályázat a már jól ismert VP-AKG és VP ÖKO, ami egy 5 éves vállalatot jelent olyan többletkötelezettség betartásával, amely a környezetünket óvja, a biodiverzitást elősegíti és a növény- és állatvilág védelmét biztosítja. Ezen előző ciklusból ismert pályázatok mellé a most aktuális ciklusban bevezették az Agro-ökológiai programot, ami a kistestvére a fentebb említett pályázatoknak. Ez egy évente vállalható támogatási forma, amelyben földhasználati kategóriánként különböző gyakorlatokat vállalva – természetesen környezetbarát gyakorlatokról beszélünk- tehetünk szert nagyobb területalapú támogatási összegre. Zsombó térségében kevesebb, mint 40 gazdálkodó igényelte ezt a támogatást, idén 10 újonnan belépő termelő volt köztük. Az AÖP több adminisztrációval jár ugyan, de ezen a falugazdászok próbálnak enyhíteni. Véleményem szerint fokozatosan egyre többen fognak részt venni ebben a programban, hiszen többségük önszántából is úgy gazdálkodik, ahogy az a jogszabályban le van írva. Legnagyobb nehézséget idén sem a plusztámogatásoknak való megfelelés jelentett. A területalapú támogatás igénybevételének alapfeltétele a Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot (HMKÁ) fenntartása, illetve a Jogszabályban Foglalt Gazdálkodási Követelmények (JFGK) pontjai. Az új ciklusban a talaj védelme kapta a főszerepet, aminek következményeképpen bevezették a kötelezően biztosítandó talajborítottságot. 2023-ban egész évre írták elő ezt a szabályt, 2024-re engedményképpen a kritikus időszakban kötelező takarni a talajainkat, azaz július 15- szeptember 30-ig. A kritikus időszak homoktalajokon annyit jelent, mintha talajunk sem lenne. Nehezen tudjuk teljesíteni a növényi maradványok talajfelszínen-tartását a vízhiányos, aszályos időszakban. Ha egy adott kultúra a kritikus időszakban kerül betakarításra, a talaj borítottságát tarlómeghagyással vagy másodveteménnyel lehetne biztosítani. Amennyiben a főnövényünk tarlót nem hagy betakarítás után (pl: sárgarépa), akkor a másodvetés lehetne a megoldás, aminél pont a kritikus- homoktalajon hatványozódva értendő- időszak miatt kelésre nem lehet számítani. Ezzel kapcsolatban már formálódik bennem, hogyan lehetne a termelők hangját felerősíteni kicsit, hiszen tavaly is sikerült eredményt elérni a kutakkal kapcsolatban. Az öntözés jelenleg olyan szinten minősül elfogadottnak vízjogi engedély megléte nélkül, ha a már sokat emlegetett 50 méter talpmélységnél nem mélyebb és az első vízzáróréteget nem érintő kútból történik a mezőgazdasági célú öntözés. Zsombón ez a mélység körülbelül 25-30 méter talpmélységű kutakat jelent. Ez az előrelépés azért is fontos, hiszen a termeléshez kötött zöldség- vagy gyümölcstámogatásnál már nyilatkoznunk kell az öntözés meglétéről, amit a TMR (Területi Monitoring Rendszer) már lát.

A TMR idei évtől számos újonnan bevezetett algoritmusnak köszönhetően több mindent lát és ellenőriz, mint tavaly. A hasznosításeltérés megállapításánál sokkal kevesebb hibával dolgozott a fejlesztéseknek köszönhetően. Az egyik idei új ellenőrzési pont a tiltott kaszálások felügyelése volt. Ezen kívül látja a vegetáció meglétét is, ami a talaj borítottságának biztosítását ellenőrzi. Ezzel kapcsolatban pontosabb információink még nincs a lehetséges meg nem felelésekkel kapcsolatban. A gazdákat próbálják sarkalni a mobilGazda alkalmazás használatára, amivel kapcsolatot lehet tartani az Államkincstárral például georeferált fotók készítésével. Ebben a falugazdászok segítenek a termelőknek. Idén is számos alkalommal táncoltak a falugazdászok a szántók közepén, hogy a meghatározott pontot megtalálva készítsék el a megadott irányba néző fényképet.

2024-ben beadott igénylésekre még nincsenek kifizetési adatok, de a 2023-ban beadott kérelmek kifizetése a következőképpen zajlott:

jogcím megnevezése	fajlagos támogatás Ft/ha 389,5 forint/euró árfolyamon
Alapszintű jövedelemtámogatás (BISS)	54.489,-
Alapszintű jövedelemtámogatás kiegészítő újraelosztó támogatás (CRISS) 1-10 ha	32.127,-
Alapszintű jövedelemtámogatás kiegészítő újraelosztó támogatás (CRISS) 10-150 ha	17.780,-
Fiatál mezőgazdasági termelők támogatása	31.965,-
Agro-ökológiai Program	23.619,-
Zöldségnövény termesztés termeléshez kötött támogatása	88.440,-
Extenzív gyümölcstermesztés termeléshez kötött támogatása	74.543,-
Intenzív gyümölcstermesztés termeléshez kötött támogatása	147.102,-
Anyajuhtartás termeléshez kötött támogatása	12.090,-
Anyatehéntartás termeléshez kötött támogatása	60.029,-
Hízottbika termeléshez kötött támogatása	25.403,-

2. táblázat

Az első 10 hektárig a gazdaságok az első két jogcím összegét kapják, míg a 10. hektárról az első és a harmadik sor összegét, ez jelenti az alaptámogatást. Az alább felsorolt jogcímek pluszként igényelhetők, alapon felüli kötelezettségvállalásokkal.

Szeptember 30-ig az ellenőrzések java lezajlik, október 15-től várhatóak az előlegkifizetések. Az idei évben sem fagykár, sem aszálykár jelentése nem volt jellemző, ami nem azt jelenti, hogy nem volt megfigyelhető a jelenség. Ősszel megkezdjük a permetezési naplók elektronikus feltöltését, ami szintén több száz termelőt érint – nem csak azokat, akik Egységes kérelmet nyújtanak be. Emellett folyamatosan töltjük fel az elektronikus gazdálkodási naplóvezetésre kötelezettek naplóját.

A jövő év várhatóan zsúfolt lesz a mezőgazdasági pályázatok tekintetében. Az előző ciklusból ismert „kisüzemes” pályázat 2025-ben már a kicsit nagyobb gazdaságmérettel rendelkező termelőket támogatja, így most pályázhat az is, aki üzemméretileg nagynak számított az előző körös beadásokhoz. A rövid nevén közismertté vált „gazdaságátadó” pályázat hirdetése során sok termelőnek felcsillant a szeme, hiszen hatalmas összegekről beszélnek. Ehhez a kérelembeadáshoz már idén előre, tudatosan készülnek a gazdálkodók. A mezőgazdasági pályázatokra való felkészülés, a kérelembeadás és a pályázatok végigkísérése nem falugazdász-kompetencia, de pályázatíró elérhetőséggel tudtam szolgálni az érdeklődők számára.

Az első önálló évem zárása remélem ugyanolyan pozitív élmény lesz a termelőim számára, mint amennyire nekem jó érzés a falugazdászuknak lenni.

Köszönettel,

Braunné Szollár Kitti

falugazdász tanácsadó

Zsombó,

2024.08.30.